

Strategi for Innlandet fylkeskommunes internasjonale arbeid

Innledning

Innlandet står i en tid der mulighetene er mange. Med kompetanse, kultur, næringsliv og naturressurser har vi et solid grunnlag for vekst og utvikling. Vi ser et samfunn i endring hvor teknologisk utvikling, grønne løsninger og samarbeid kan skape rom for gode levekår i hele fylket.

Samtidig står Innlandet sammen med resten av Europa overfor utfordringer vi må håndtere. Demografiske endringer, lavere økonomisk vekst enn viktige handelspartnere, klimaendringer og geopolitisk uro preger vår tid. For å sikre den europeiske sosiale modellen¹ må vi investere i kunnskap og ferdigheter, og legge til rette for omstilling og effektivisering både i privat og offentlig sektor. For å skape trygge og hardføre samfunn må vi prioritere forsvar og beredskap høyere enn før og vi må bygge sterke bånd til allierte og samarbeidspartnere.

Hverdagen for innbyggere, foretak, sivilsamfunn og myndigheter i Innlandet er påvirket og gjensidig avhengig av verden utenfor fylkets grenser. Som en utpreget eksport- og importnasjon er vi avhengig av internasjonal handel. Norge og Innlandet har betydelig handel med land både i og utenfor EØS. Blant sistnevnte er Storbritannia, USA, Kina, Asia ellers og Sør-Amerika de største. Her er handelen enten regulert av egne frihandelsavtaler eller av WTO²-regler. Våre kunnskapsmiljøer og våre to universiteter er en del av den globale kunnskapsallmenningen.

Europa vår nærmeste samarbeidspartner

Norges avtaler med EU knytter Norge tett til Europa. Spesielt er EØS³-avtalen viktig. Denne sikrer næringslivet i Innlandet tilgang til et europeisk marked med 30 land og 450 millioner innbyggere. EØS-avtalen åpner opp for samarbeid med europeiske partnere innen digitalisering, by- og distriktsutvikling, kultur, forskning og innovasjon, skole og utdanning, samferdsel, klimatilpasning og en rekke andre områder. Dette samarbeidet byr på mange muligheter for Innlandet og disse vil fylkeskommunen gripe gjennom en forsterket satsing på internasjonalt samarbeid.

¹ Den europeiske sosiale modellen er basert på sosial rettferdighet og solidaritet der økonomisk og sosial utvikling har like stor prioritet og der anstendig arbeid og sosial beskyttelse bekjemper fattigdom og sosial utstøting (ETUC)

² World Trade Organization

³ Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet

Prinsipper for det internasjonale arbeidet

Innlandet fylkeskommunes internasjonale arbeid vil naturlig ha hovedfokus på Europa, men vi skal også være en organisasjon som bidrar i den globale dialogen og som ser verdien av en fredelig verden tuftet på demokrati og en bærekraftig utvikling som grunnlag for velferd og verdiskaping.

Fylkeskommunens rolle som regional samfunnsutvikler handler om å gi strategisk retning, mobilisere aktører og samordne ressurser for å nå vedtatte målsettinger for fylket. Strategi for Innlandets internasjonale arbeid skal være en plattform for fylkeskommunens internasjonale arbeid både internt og ut mot innlandssamfunnet.

Formål

Innlandet fylkeskommunes internasjonale arbeid skal legge til rette for et sterkere og mer målrettet samarbeid med omverdenen gjennom å bygge bro mellom Innlandets ressurser, kompetanse og ambisjoner og de samarbeidsarenaer som finnes utenfor fylkets grenser. Det Internasjonale arbeidet skal bidra til nå fylkeskommunens mål og fremme en bærekraftig utvikling.

Innsatsområder

For å lykkes skal Innlandet fylkeskommune i sitt internasjonale engasjement arbeide langsiktig, målrettet og helhetlig for å utnytte politiske posisjoner, samarbeidsavtaler, medlemskap i europeiske organisasjoner og nettverk og finansieringsmuligheter for å nå våre mål og gjennomføre vedtatte planer og strategier.

Strategien har tre innsatsområder:

1) Innflytelse gjennom medvirkning og påvirkning:

Vedlikeholde og styrke Innlandet som en aktiv, kompetent og troverdig medspiller, og bruke norsk-svenske, nordiske og europeiske arenaer til å løfte fram Innlandets hovedprioriteringer og interesser.

Arbeide politisk inn mot nasjonale myndigheter i EØS-saker som er viktige for Innlandet.

2) Gjennomføringskraft gjennom samarbeid:

Bruke nasjonale ordninger og nordiske og europeiske finansieringsmekanismer og programmer til å nå målene i gjeldende planer.

Vi søker tematisk spredning og tverrfaglighet samtidig som vi sikrer fleksibilitet til å følge opp muligheter som byr seg.

3) **Kompetanseheving for å løfte og inspirere:**

Bygge opp og formidle kunnskap om EU og EØS for å støtte opp om de to foregående innsatsområdene.

Styrke arbeidet i hele organisasjonen og bidra til politikkutvikling.

Arbeidet med de tre innsatsområdene skal profilere Innlandet og styrke fylkeskommunens omdømme som en aktiv og pålitelig partner i Europa og internasjonalt.

1) Innflytelse gjennom medvirkning og påvirkning

Mål: Innlandet fylkeskommune påvirker rammebetingelsene for regional utvikling gjennom aktiv deltakelse i internasjonale organisasjoner og nettverk

Innlandet fylkeskommune deltar aktivt i politiske organisasjoner og nettverk for å påvirke rammebetingelsene for regional utvikling, sikre at lokale og regionale forhold synliggjøres og tas hensyn til, og for å få impulser og finne samarbeidspartnere.

Beskrivelse av status og muligheter:

Frihet, solidaritet, folkestyre og rettsstat er grunnleggende for samfunnsutviklingen, og fundamentet i europeisk politisk kultur. De er fastpunkter i turbulente tider. Flere av utfordringene Innlandet står i er grenseoverskridende og mange regioner i Europa har liknende utfordringer.

Innlandets naboregioner Värmland og Dalarna er viktige strategiske utviklingspartnere for Innlandet fylkeskommune gjennom en egen samarbeidsavtale, nordisk samarbeid og EUs interreg-programmer.

Norges avtaler med EU gjør at vi er politisk tett knyttet til Europa. EØS-avtalen er Norges mest omfattende og viktigste handelsavtale og regulerer Norges forhold til EUs indre marked. Avtalen påvirker blant annet handel, miljø, arbeidsliv og sosiale rettigheter. Avtalen skal fremme økonomisk integrasjon med fri flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft mellom avtalepartene.

EØS-avtalen er omfattende og alle avtalepartene inkludert Norge må innføre nye felles regler som anses å være EØS-relevante. Flere slike regler, eller direktiver og forordninger, påvirker kommuner og fylkeskommuner direkte. I EU er det antatt at om lag ¾ av EU-retten forvaltes av kommuner og regioner, og det samme gjelder trolig i Norge.

Norge står utenfor mange av de sentrale beslutningsprosessene i EU. Dette gjør det utfordrende for norske myndigheter å sikre seg informasjon og yte påvirkning. Mer samarbeide på tvers av forvaltningsnivåer i Norge kan bidra til en bedre informasjonsflyt.

EØS-utredningen (NOU 2024:7) framhever at i de delene av EU-prosessene der politikk og regelverk utvikles, og som Norge ikke har tilgang til, kan samarbeid med land og regioner i EU med samme interesser være formålstjenlig. Deltakelse i europeiske regionale organisasjoner og nettverk gir tilgang til informasjon og muligheter for påvirkning inn mot EUs institusjoner i viktige saker for Innlandet. Organisasjonene inviteres ofte til rundebords-diskusjoner i tidlig fase av prosessene i EU-kommisjonen og gis dermed påvirkningsmuligheter før politikkkutformingene har tatt form og retning og før de offisielle høringsrundene tar til.

Innlandet fylkeskommune la i sin høringsuttalelse til EØS-utredningen vekt på at utredningen må følges opp med tiltak for å styrke medvirkningen fra fylkeskommuner og kommuner i utviklingen av EØS-relevant regelverk. Fylkesutvalget har understreket at det lokale selvstyret må hensyntas når norske interesser skal ivaretas og nye EU-lover implementeres i norsk lov. Det vil si at lokale og regionale forhold må synliggjøres og hensyntas i både påvirknings-, tilpasnings- og implementeringsfasen.

Fylkeskommunen har en intensjonsavtale om samarbeid med regionen Oshikoto i Namibia i det sørlige Afrika. I tillegg støtter vi spesielt opp om Namibiaforeningens arbeid og FORUTs arbeid i Sierra Leone. Dette er foreninger med lokal forankring i Innlandet.

Innlandet fylkeskommune skal:

- Bruke de grenseoverskridende, nordiske og europeiske organisasjonene og nettverkene strategisk i arbeidet med gjennomføring av regionale planer, strategier og handlingsprogrammer.
- Ta tydelige posisjoner for å påvirke politiske prosesser, og være en synlig og profesjonell samarbeidspartner i de organisasjonene og nettverkene fylkeskommunen deltar i.
- Jobbe inn mot nasjonale myndigheter i EU- og EØS-relaterte spørsmål av stor betydning for innlandssamfunnet, herunder norsk deltagelse i EUs ulike satsninger i neste programperiode (2028-2034).
- Jobbe systematisk for at lokale, regionale og grenseregionale forhold synliggjøres og hensyntas i både påvirknings-, tilpasnings- og implementeringsfasen av nytt EØS-regelverk.

2) Gjennomføringskraft gjennom samarbeid

Mål: Innlandet fylkeskommune utnytter EUs programsatsinger til å løse viktige samfunnsutfordringer

Innlandet fylkeskommune utnytter internasjonalt samarbeid inklusive EUs programmer og henter hjem kunnskap og ekstern finansiering til gjennomføring av vedtatte planer, strategier og handlingsprogram.

Beskrivelse av status og muligheter:

Innlandet fylkeskommune har lange tradisjoner for å søke samarbeid med andre regioner, både i Norge, med Sverige som vårt nærmeste naboland, i Norden og Europa. Sammen kan vi raskere finne bedre og mer kostnadseffektive løsninger enn om vi forsøker å finne alle svarene selv. I en omskiftelig verden ser vi konturene av proteksjonisme og stormakt-rivalisering, der også EU legger planer for å bli mindre avhengig av global frihandel innen strategisk viktige områder. Samfunnssikkerhet og beredskap prioriteres høyere. Her er det trolig klokt av et lite land som Norge å se til Europa, og samarbeide med regioner og aktører som har liknende verdigrunnlag, utfordringer og interesser som oss selv. EØS-avtalen byr på muligheter for hele Innlandet til å hente hjem gode eksempler og å dele egne løsninger gjennom europeisk samarbeid.

EUs programsamarbeid er finansielle instrumenter for å iverksette EUs politikk og fremme samarbeid mellom medlemslandene. EØS-avtalen gir Norge anledning til å kople seg på et knippe av EUs programmer, finansiert over statsbudsjettet. Dette gir norske aktører mulighet til samarbeid innen digitalisering, sirkulærøkonomi, forskning, innovasjon og utvikling, utdanning, kultur, samfunnssikkerhet, teknologi, helse, klima, med mer.

Deltakelsen i EUs programsamarbeid er viktig for Innlandet. Deltakelse i europeiske prosjekter betyr ekstern finansiering, tilgang til nye samarbeidsmodeller, innovative løsninger og kompetanse som ikke er tilgjengelige i nasjonale ordninger. I tillegg til å styrke utviklingen her i Norge, bidrar deltagelse i disse programmene til at norske bedrifter, offentlig sektor og forsknings- og utdanningssektoren kan konkurrere med samme rammevilkår som aktører i EU.

Innlandet skal øke konkurransekraften, sikre innbyggere og infrastruktur samt bidra til bærekraftig utvikling. Da må vi samarbeide med de fremste, og som vil i samme retning, enten de befinner seg i eller utenfor Norge. I Europa finnes kompetanse og virkemidler som kan gi store muligheter for miljøer i Innlandet om de kobler seg på.

Innenfor rammen av strategi for Innlandet fylkeskommunes internasjonale arbeid er også prosjektsamarbeid og partnerskap med land utenfor Europa aktuelt, spesielt når dette bidrar til realisering av mål og tiltak i regionale planer og strategier.

Innlandet fylkeskommune skal:

- Samhandle godt med naboregioner i Sverige og utnytte nettverk og partnerskap for informasjon, deling av god praksis og prosjektdeltakelse.
- Delta i og gjennomføre EU-prosjekter som fremmer regional samfunnsutvikling på prioriterte områder for fylkeskommunen – gjennomføre tiltak i regionale planer og strategier.
- Bidra til at kommunene, næringslivet og andre aktører i Innlandet drar nytte av nettverk og prosjektmuligheter med Europa gjennom EUs programsamarbeid.
- Utøve rollen som norsk forvaltningsmyndighet for Interreg Sverige-Norge-programmet på oppdrag fra Kommunal- og distriktsdepartementet.

3) Kompetanseheving for å løfte og inspirere

Mål: Innlandet fylkeskommune utnytter mulighetene som det europeiske samarbeidet og EØS-avtalen gir

Innlandet fylkeskommune bygger kunnskap og bidrar til økt kompetanse om EU og EØS. Dette for å være i bedre stand til å medvirke og påvirke i saker som berører fylkeskommunen og innlandssamfunnet, og for å øke engasjementet og ta ut merverdi av samarbeid i Europa.

Beskrivelse av status og muligheter:

Kapasitet og kompetanse om EU og EØS på alle forvaltningsnivåer må utvikles og utnyttes bedre for å fremme norske interesser og ta i bruk mulighetene i EØS-avtalen og de andre avtalene Norge har med EU. EU og EØS er blitt en integrert del av det ordinære arbeidet i hele forvaltningen. EØS-kompetanse er til dels ferskvare og krever kontinuerlig oppdatering. Som samfunnsutvikler har fylkeskommunen et overordnet ansvar for å løfte og ta i bruk det internasjonale samarbeidet til beste for regionen.

Innlandet fylkeskommune gjennomfører et kompetanseløft om EU og EØS for politikere og administrativ ledelse i egen organisasjon. Et slik kompetanseløft skal også tilbys kommuner, næringsliv og institusjoner i Innlandet. Dette skal bidra til å styrke kvaliteten på tjenestene fylkeskommunen tilbyr, og gi ansatte, elever og innbyggere nye muligheter.

Fylkestinget har understreket at det trengs økt kunnskap og kompetanse blant politikere både regionalt og kommunalt, slik at engasjement, virkelighets- og behovsforståelse imøtekommer nåværende og framtidige utfordringer. Innlandet fylkeskommune ønsker å skape en kultur for internasjonalt samarbeid i Innlandet for bedre å kunne utnytte mulighetene det europeiske samarbeidet gir for gjennomføring av regionale planer, strategier og handlingsprogram.

Viktige elementer i kompetanseløftet vil også være språk og kulturforståelse, søknadskompetanse, rapportering, økonomistyring og juss.

Innlandet fylkeskommune skal:

- Utvikle kapasitet og kompetanse innen EU og EØS for å hevde Innlandets interesser og utnytte mulighetene i EØS-avtalen og øvrige avtaler med EU
- Gjennomføre et kompetanseløft om EU og EØS blant folkevalgte og ansatte i fylkeskommunen
- Bidra til å heve kompetansen om EU og EØS og kunnskap om mulighetene i det europeiske samarbeidet i kommuner, næringsliv og institusjoner.
- Utvikle en kultur for internasjonalt samarbeid som bidrar til politikkutvikling, optimisme, stabilitet og tilpasningsevne i Innlandssamfunnet

Oppfølging/gjennomføring

Innlandsstrategien er fylkeskommunens overordnede styringsdokument og gir retning for samfunnsutviklingen i Innlandet. Gjennom tre regionale planer er de strategiske målene konkretisert. Åpen dialog og tilrettelagte medvirkningsprosesser har lagt et godt grunnlag for samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Det internasjonale arbeidet skal bidra til gjennomføring av handlingsplaner og strategier.

Fylkesutvalget er politisk ansvarlig for fylkeskommunens internasjonale arbeid. Et tverrfaglig internasjonalt team med deltagere fra hele organisasjonen sørger for koordinering og informasjonsflyt internt. Når internasjonale rådgivere samarbeider med fagrådgivere, og avdelings- og seksjonsledere foretar prioriteringer og sikrer ressurstilgang, får vi en smidig og profesjonell intern samarbeidsstruktur som kan gi seg i kast med internasjonale prosjekter og programmer. Et EUINN-nettverk med sentrale regionale aktører vil være viktig for å mobilisere deltakere fra alle deler av fylket til det internasjonale samarbeidet.

Deltakelse i organisasjoner og nettverk knytter fylkeskommunen tettere på nordiske og europeiske prosesser og er viktige arenaer for politisk debatt. Osloregionens Europakontor (ORE) er Innlandet fylkeskommunes forlengede arm i Brussel og en partner i oppfølging og gjennomføring av det internasjonale arbeidet. Sammen har vi oversikt og kunnskap om EUs politikk- og regelverksutforming og om de mulighetene som til enhver tid er tilgjengelige for innlandssamfunnet.